

15. Urnov, D. (1973). *Robinzon i Gulliver. Sud'ba dvukh literaturnykh geroyev* [Robinson and Gulliver. The fate of two literary heroes]. Moscow: Nauka [in Russian].

16. Urno, v D. (1978). Defo [Defoe]. Moscow: Molodaya gvardiya [in Russian].

17. Rakitov, A. (1985). *Filosofiya. Osnovnyye idei i printsipy: Populyarnyy ocherk* [Philosophy. Key ideas and principles: Popular essay]. Moscow [in Russian].

18. *The Rise of the Novel: Studies in Defoe, Richardson and Fielding First Edition* by Ian Watt (2001). W. B. Carnochan (Afterword) June Rights: Available in United States, Philippines.

Е. Н. Сидоркина

ЧЕЛОВЕК И ПРИРОДА В ФЕНОМЕНЕ РОБИНЗОНАДЫ

В статье рассматриваются социально-философские аспекты взаимоотношений индивида и естественной среды в идейном контексте художественного произведения Д. Дефо «Приключения Робинзона Крузо». Показаны особенности индивидуального труда как процесса между человеком и природой. Труд для индивида выступает в качестве социализирующего момента. Социально-философские аспекты взаимодействия человека с природой связаны с проблемами коммуникации с окружающей средой, так и человека самим с собой, т.е. «внутренней коммуникацией».

Ключевые слова: природа; человек; труд; личность; общество; робинзонада; индивид; взаимодействие природы и общества.

E. Sidorkina

HUMAN AND NATURE IN THE PHENOMENON OF ROBINSONADE

Introduction. Artistic images of the past and present characters' life and work, which the help of visual means with, reflect general philosophical laws are of significant importance for the study of the problem of nature and man, including the individual level. In this regard, it is relevant to expand the research base for the socio-philosophical study of the issues of the nature and society relations by including literary works in the analysis, clarifying the socio-philosophical significance of their ideological content. **The aim and tasks** are the analysis of the individual – natural environment interaction in the ideological context of the artistic work of D. Defoe «The Adventures of Robinson Crusoe». **Research methods.** The methodological basis of this study is the theoretical foundations of the dialectical approach in the nature – society interaction, in particular, the features of its manifestation at the level of an individual, dialectics of the individual and the general, as well as the philosophical aspects of science, socio-cultural development, and public communications. **Research results.** The constant plot line of D. Defoe's work is rational and creative work, which allowed the hero to overcome the first difficulties of life on the island and create acceptable living conditions for himself. At the individual-local level, Robinson, as a public person, in the process of his activities contributes to the gradual expansion of the existing framework of the geographical environment through the accumulation of artificial elements and new properties in it. Labor for the individual acts as a socializing and civilizing moment, which contradicts the concept of the phenomenon of Robinsonade with the idealization of the man and nature relations. Socio-philosophical aspects of the man – nature interactions are associated with the problems of communication both with the environment and himself, "autocommunication". **Discussion.** Within the framework of the social method of nature – society interactions, the activity of an individual takes place as a product of his era. Robinson is a typical example of such an active individual interacting with the environment on the basis of certain principles and experience. First of all, this is a personal experience of management, which was applied during a secluded stay on the island, the process of spiritual formation of a hero, where trials and the struggle for survival are integral stages of this process of personal growth, as well as the paradigm of a rational attitude to nature as a source of resources for humans. **Conclusion.** Labor is the main process in the man – nature interactions. The content of Robinson's individual labor, being in the general context of the social labor of the era, was characterized by the lack of expression of contradictions through the implementation of activities exclusively alone with nature. Rational and creative labor, which occupies one of the central places in the novel, allowed the hero to overcome the first difficulties of life on the island and create acceptable living conditions for himself.

Key words: nature; man; labor; personality; society; robinsonade; individual; interaction of nature and society.

УДК165.161(045)

О. П. Скиба

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Національний авіаційний університет

Анотація. Статтю присвячено дослідженню соціально-філософського контексту інформаційних технологій, що заповнили всі сфери нашого життя, починаючи від освіти, науки, роботи, і закінчуючи дозвіллям. У сучасному суспільстві поступово змінюється система комунікацій, соціальний устрій, зростає роль теоретичного знання й інформації. Саме завдяки широкому поширенню інформаційних технологій в останні десятиліття «всесвітня павутина», мережа Інтернет, видозмінює всі сторони соціального життя: економічну, технічну, культурну тощо. Але широке розповсюдження інформаційних мереж не лише приносить користь, полегшуючи життя людям, а й призводить до виникнення залежності, іноді дуже глибокої, від віртуального джерела насолод. Також це спрощує маніпулювання свідомістю, що веде до втрати відчуття реальності навколишнього світу і може викривляти традиційні ціннісні орієнтири. Тому для тих людей, яких турбує знецінення традиційних цінностей культури, впровадження інформаційних технологій і віртуальна реальність для роботи, освіти, навчання і дозвілля уявляються не найкращим місцем.

Ключові слова: інформаційне суспільство; інформаційні технології; наукове знання; Інтернет-комунікації; віртуальна реальність; інформаційно-комунікаційні системи.

Вступ

У сучасному світі інформаційні технології заповнили всі сфери нашого життя, починаючи від освіти, науки, роботи і закінчуючи дозвіллям. Поступово змінюються системи комунікацій, соціальний устрій, зростає роль теоретичного знання й інформації, що стає одним із визначальних чинників становлення нового суспільства. В останні

десятиліття саме завдяки розвитку інформаційних і телекомунікаційних технологій стає можливим розвиток «всесвітньої павутини», мережі Інтернет, що видозмінює всі сторони соціального життя: економічну, технічну, культурну тощо. Адже її можливості використовуються в різних сферах життя суспільства: в освіті (дистанційне навчання і доступ до баз електронних бібліотек є лише

невелика частина її потенціалу), в науці (комунікація між науковцями різних країн тощо), у сфері бізнесу (електронні платежі, пошук працівників тощо) і т.д.

За даними сайту Web-Sanare, на початок 2020 року близько 4,5 млрд. людей користуються мережею Інтернет і з кожним роком серед них збільшується частка дітей і підлітків. У першу чергу, це пов'язано з тим, що з появою і поширенням інформаційних технологій суттєво змінилась організація дозвілля не лише дітей, а і дорослих. З того часу, коли комп'ютер набув ігрових функцій, в індустрії розваг він став одним із найбільш поширених засобів відволіктися від проблем у реальному житті. Завдяки комп'ютеру ми можемо спілкуватися в соціальних мережах з іншими людьми, дізнаватися останні новини, слухати музику, дивитися фільми, грати в онлайн-ігри з реальними і віртуальними суперниками. Але поява різноманітних мобільних гаджетів не лише приносить користь, полегшуючи життя людям, а й веде до виникнення залежності, іноді дуже глибокої, від віртуального джерела насолоди. Найбільш негативний вплив ця залежність здійснює саме на соціально-психічний розвиток підлітків та молоді, які є найбільш незахищеними перед небезпеками і спокусами «всесвітньої павутини». Одними з перших звертають увагу на негативні зміни у поведінці людей при надмірному захопленні Інтернетом і комп'ютером І. Гольдберг, М. Орзак, вживаючи для опису такої поведінки термін «Інтернет-залежність» і досліджуючи основні її ознаки (Goldberg, 1996: 405; Orzack, 1998).

Ще у минулому столітті Д. Белл досліджував вплив комп'ютерної техніки і телекомунікацій на економічне й соціальне життя суспільства (Белл, 1986). М. Кастельс, пропонуючи свою концепцію «інформаційного суспільства», звернув увагу на те, що саме розвиток нових технологій та зростання ролі інформації стають матеріальною основою глобалізації економіки (Кастельс, 2000). О. Тоффлер у своїх роботах також відмічав, що темп культурних, соціальних і політичних змін у сучасну епоху залежить від темпів розвитку техніки. Учений звернув увагу, що психологічні ресурси людини є не безмежними і причиною загибелі людства може стати не ядерна війна чи екологічна катастрофа, а шок, який відчувають люди, шок майбутнього, що приводить до психологічного оніміння і постає реальною загрозою (Тоффлер, 2002). Про походження нинішньої інформаційної епохи пише також у своїх роботах Д. Глейк (Gleick, 2011).

З. Бауман присвятив свою роботу аналізу нового стану суспільного життя, який є, на його думку, історичним підсумком модернізації і регулювання соціально-економічних і політичних відносин. Це суспільство, яке учений визначає як індивідуалізоване, характеризується посиленням ролі невідконтрольних людині сил і тенденцій, наростанням невпевненості і невизначеності, пригніченням тих проявів людського духу, які в минулому надихали людей до соціальних перетворень (Бауман, 2005). В. Онопрієнко досліджує ризики суспільства знань і мегатехнологій, які пов'язані безпосередньо зі зростанням наукового знання і розширенням можливостей науково-технічної

діяльності як найважливішого чинника соціальних трансформацій (Онопрієнко, 2015). Л. Дротянко досліджує особливості трансформації методології наукового пізнання в процесі застосування інформаційно-комунікаційних технологій, які відіграють провідну роль у процесі формування міждисциплінарних галузей науки (Дротянко, 2016). Формування таких галузей сприяє розмиванню кордонів між природничими і гуманітарними науками.

Мета і завдання

Сьогодні інформаційні і телекомунікаційні технології пронизують усі сфери суспільного життя. Вони розширюють інтелектуальні можливості людини і видозмінюють процес наукового пізнання, допомагають отримувати освіту; вони присутні у професійній діяльності і у побуті; виступають одним із чинників розвитку суспільства, здійснюючи суттєвий вплив на трансформацію традиційних цінностей, норм і ідеалів культури. Тому необхідно дослідити вплив інформаційно-комунікаційних технологій на розвиток і становлення сучасного суспільства.

Методологія дослідження

Теоретико-методологічною основою дослідження виступають загальнонаукові та спеціальні методи і підходи, за допомогою яких досліджуватимуться різноманітні види інформаційних технологій та їхній вплив на розвиток суспільства. Одним із таких підходів є системний. Його використання зумовлене складністю і мінливістю об'єкта дослідження і дасть можливість простежити і врахувати важливі аспекти використання технологій у освіті, науці, професійній діяльності, сфері розваг тощо. Методологічна роль системного підходу полягає в тому, що він дозволяє виявити і проаналізувати як окремі елементи інформаційних технологій, так і забезпечує вивчення об'єкта як єдиного цілого, певної системи. Не зайвим також буде застосування синергетичного підходу, оскільки для інформаційно-комунікаційних систем характерними є синергетичний та діалогічний аспекти.

Результати

Технології не лише багато дають людині, але і примушують людей служити їм, створюють загрозу для традиційних цінностей. Тому велику могутність і можливості, подаровані ними, ми не можемо прийняти «без почуття своєї відповідальності за життя на Землі, без формування таких духовних орієнтирів, які забезпечать виживання людства» (Sidorkina, 2019).

На цю проблему звертає увагу В. Онопрієнко, відмічаючи, що мегатехнології не є нейтральними, вони зовсім не є панацеєю від усіх бід, навпаки, надмірне захоплення ними може позбавити людину сенсу її існування. Зміни у системі суспільних відносин пов'язані, в першу чергу, з появою і розвитком інформаційно-комунікаційних систем, що веде до втрати навичок безпосереднього діалогу між людьми і заміни його на віртуальний. Тобто формується «...гібрид соціальної і технічної реальності. А новий етап розвитку Інтернету дозволить поєднати між собою фізичні і віртуальні об'єкти в єдину інформаційну систему (гібрид фізичної і віртуальної реальності). Розмивається поняття реальності, точніше виникають інші

альтернативні реальності: віртуальна, доповнена, покращена, збагачена реальності (Оноприєнко, 2015: 29). Ця віртуальна реальність здатна не лише копіювати реальність і створювати імітації, близькі до об'єктивної реальності, а й за своїми можливостями перевершувати її, про що вже згадувалося у попередній роботі (Скиба, 2016).

Людина у віртуальній реальності за допомогою спеціальних засобів «предметно-соціальної симуляції» (Іванов, 2004: 365) може пережити те, що є недосяжним у реальному житті. Новітні технології розширюють когнітивні і професійні можливості людини, допомагають людині долати просторові і часові межі, завдяки чому глибоко проникають у повсякденне життя і суттєво змінюють його. У той же час інформаційні і комп'ютерні технології, оточуючи людину з дитинства, формують світогляд і впливають на світорозуміння, ціннісні пріоритети, норми та ідеали. Широке розповсюдження телекомунікаційних мереж спрощує маніпулювання свідомістю, що приводить до втрати відчуття реальності навколишнього світу і росту самотності, адже процеси глобалізації також трансформують систему суспільних відносин, замінюючи прагнення до об'єднання на схильність до індивідуалізму, про що згадує у своїй роботі З. Бауман. Він відмічає, що сучасне суспільство відрізняється від попередніх: «...ми вступили на територію, яка ще ніколи не була населена людьми – на територію, яку культура в минулому вважала непридатною для життя» (Бауман, 2005: 316). На думку вченого, непридатність для життя визначається втратою рівноваги між суспільним і особистим, а схильність до індивідуалізму виступає як заперечення відомих форм соціальності минулого, проявляючись навіть у формуванні нового типу сімейних відносин, в яких домінуючим вже буде напрям на розвиток економічної співпраці суб'єктів.

Яскравим прикладом маніпулятивних технологій також є реклама, яка заповнила не лише екрани телевізорів, а й мережу. Про це згадує у своїй роботі В. Котлярова, відмічаючи, що в XXI столітті, епоху повсюдної інформатизації і комп'ютеризації, традиційні конфлікти перемістились із матеріального простору в принципово новий інформаційний (кіберпростір), в якому маніпулятивні технології отримують все більш широке застосування. Завдяки їм ведуться інформаційні війни, знищуються опоненти, здійснюється вплив на маси і багато інших дій (Котлярова, 2015).

Сучасні вчені змістили акценти досліджень із новітніх технологій на процес їхньої взаємодії із суспільством, прагнучи оцінити не лише створювані ними нові можливості, а й можливу небезпеку. У першу чергу, це стосується спроб використання нанотехнологій, що відкривають нові можливості змін структур на молекулярному і атомному рівнях, вживлення в організм людини електронних мікроприладів, що підсилюють можливості людського сприйняття і органів чуттів. Однак виникає питання: що буде з людською психікою після такого корегування, з особистістю є і які наслідки це матиме для суспільства загалом? Чи не призведуть такі спроби корегування «божественного

замислу» до самознищення людства? (Горохов, 2002: 82). Звичайно, неможливо повністю відмовитися від технологій, але їхнє використання в окремих галузях, особливо в медицині, для вдосконалення людини шляхом корекції геному приводить до появи цілої низки етичних, моральних, і іноді навіть юридичних проблем. А такі поняття, як «особистість», «людина», «свідомість», «дух», «душа», «живе» і «неживе», «життя», «смерті» і «безсмертя», «часу» і «вічності» не мають загально визначених визначень, через що звичні структури буття людини втрачають визначеність (Оноприєнко, 2015: 30). Так відбувається зміна базисних цінностей суспільства, що санкціонують той чи інший етап діяльності, взаємодію з природою, взаємовідносини в суспільстві, спосіб життя тощо. Ще О. Шпенглер відмічав, що цивілізація і культура є протилежними. Під цивілізацією вчений мав на увазі науково-технічний прогрес, а під культурою базисні цінності і прогрес моральності, духовний світ людини. Учений вважав, що високий рівень науки і технологій зовсім не призводить до морального прогресу, а, швидше, навпаки (Шпенглер, 1993). Тобто науково-технічний прогрес і розвиток культури можуть не співпадати і взагалі бути протилежними один одному.

Сенси світоглядних універсалій, виражаючи шкалу ціннісних пріоритетів відповідного типу культури, визначають, які фрагменти із соціального досвіду, що неперервно оновлюється, повинні потрапити в потік трансляції, а які повинні залишитися поза потоком, тобто не передаватися наступному поколінню і не відігравати важливої ролі в його становленні. Тим самим вони визначають, які знання, вірування, ціннісні орієнтації, зразки діяльності будуть переважно регулювати поведінку, спілкування і діяльність людей... (Степин, 2002: 12). Що стосується сучасної епохи, то об'єктами дослідження науки стали складні системи, що розвиваються. Прикладом таких систем є соціальні об'єкти, взяті в їхньому розвитку, об'єкти сучасних нано- і біотехнологій, комп'ютерні мережі тощо. Діяльність по відношенню до складних систем, що саморозвиваються не є чисто зовнішнім фактором, а включається в якості компонента, актуалізуючи одні сценарії розвитку і знижуючи імовірність інших. Тоді системи, що саморозвиваються, стають людиновимірними. При їхньому вивченні важливо виявити ті сценарії, які можуть мати негативні наслідки для людини. Така оцінка сценаріїв означає, що сьогодні необхідно кожного разу співвідносити вимоги пошуку істини з гуманістичними ідеалами, здійснюючи корегування у формі соціально-етичної експертизи наукових і технологічних програм і проектів (Степин, 2002: 12). Тобто мова йде про значущість морального виміру науково-технічного прогресу.

Обговорення

Ще у другій половині минулого століття суспільство, в якому значний вплив на життя соціуму мають новітні технології і знання, дослідники визначають як інформаційне (Й. Масуда, О. Тоффлер, М. Маклюен), постіндустріальне (Д. Белл), суспільство знань (П. Друкер, Р. Хатчинс) тощо. Розвиток комп'ютерної техніки свого часу

змінив засоби і методи отримання нового знання, збереження інформації, покликав до життя появу нових комунікаційних систем, викликав зміни в освіті і економіці. Д. Белл у своїх роботах відмічав, що вирішальне значення для економічного життя суспільства, для виробництва знання, для характеру діяльності людини має становлення нового соціального устрою, що спирається на телекомунікації (Белл, 1986: 331-332). А зростання ролі теоретичного знання, яке, на думку вченого, і є осьовим принципом постіндустріального суспільства, та поява нових високоінтелектуальних технологій стає спрямовуючою силою соціальних змін. Якщо ще у XVII-XIX столітті технічне винахідництво було майже не пов'язаним із розвитком наукового пізнання, то наприкінці XX століття відбувається поєднання науки з технічними винаходами. Сучасні ж високорозвинені технології як ніколи тісно пов'язані з наукою, з новітніми розробками і теоріями, між ними ця взаємодія відбувається постійно. Крім того, так звані «інтелектуальні технології» стають одним із головних інструментів управління організаціями і підприємствами (Белл, 1986: 331-332).

У давнину між ідеєю і її практичним втіленням проходило багато часу. Відомо, що властивості ефіру були відкриті й описані Парацельсом, однак на практиці для анестезії він починає використовуватися лише сотні років потому. Схожих випадків можна навести багато. Так, І. Земмельвейс ще в XIX столітті дослідив і описав у своїх роботах властивості антисептиків, однак оцінили його відкриття і почали використовувати набагато пізніше, лише десятки років потому. Сьогодні технології не лише стають основою економічних і соціальних змін, а і самі для себе виступають живильним середовищем. Між трьома стадіями технологічних інновацій, які виділяє О. Тоффлер (перша – творча ідея, друга – її практичне застосування, третя – поширення у суспільстві), час значно скорочується з кожним роком (Тоффлер, 2002: 39). Нові ідеї втілюються в практичну дію набагато швидше, ніж раніше, і великий розрив між відкриттям та втіленням важко собі уявити. І сьогодні науковці старанно скорочують цей розрив з кожним роком. Час старіння техніки значно скорочується. Так, якщо свого часу експлуатація побутової техніки (телевізор, холодильник, тощо) була розрахована років на двадцять, то сьогодні років на п'ять-шість максимум, не кажучи вже про новітні засоби комунікації (мобільні телефони, ноутбуки, планшети тощо) що застарівають вже на момент їхньої купівлі споживачем.

Свого часу комп'ютерна техніка допомогла проникнути у безмежні простори космосу і розкрити таємниці мікросвіту. Вона стала основою для появи біо-, нано-, інформаційних і інтелектуальних технологій, які відкрили перед людиною різноманітні можливості. Ці технології підвищують рівень людського життя, видозмінюють і полегшують професійну діяльність, відкривають нові можливості для організації дозвілля. Про це згадує М. Кастельс, включаючи в інформаційні технології усю сукупність технологій мікроелектроніки, обчислювальної

техніки, телекомунікацій та оптико-електронної промисловості, а також генної інженерії, що зосереджена на можливому декодуванні, управлінні і навіть перепрограмуванні інформаційних кодів живої матерії (Кастельс, 2000). Але новітні технології не лише створюють нову техніку, розширюють можливості людини, дозволяючи людям лікувати невиліковні раніше хвороби, а й прискорюють соціальні і культурні зміни, змінюючи світогляд людини і систему цінностей.

На розвиток науки і техніки свого часу мали вплив поява писемності, потім винахід друкарського верстату, комп'ютерів, які стали основою сучасних інформаційних технологій. Традиційні комунікаційні мережі виникали досить давно, коли ще з'явилася пошта, періодична преса, телефон і тощо, а сьогодні уся їхня різноманітність починає зливатися в єдину інформаційно-комунікаційну мережу, без якої неможливо уявити соціально-політичну, економічну, і навіть культурну діяльність людини. Якщо раніше комунікативні взаємодії склалися з безпосередніх чи опосередкованих контактів (листи, телефон тощо), то сучасна комунікація людей все більше ґрунтується на технологіях обробки і передачі інформації та все щільніше охоплюється мережею технічних стандартів. Серед соціальних взаємодій починають домінувати віддалені і опосередковані контакти, які стали можливими завдяки сучасним інформаційно-комунікаційним мережам. А люди, що обслуговують ці мережі, включаючись в автоматизовані комунікаційні процеси, комунікаційно відтворюють цю систему у власному спілкуванні. Так, зокрема, спілкування за допомогою sms-повідомлень, яке ще вчора викликало скептичне ставлення, сьогодні створює власний стиль мислення. Отже, способи передачі інформації, які ґрунтуються на певній технології, «продукують свій досить специфічний тип комунікації» (Івницький, 2004: 18). Сьогодні інформаційні технології надають багато можливостей для здійснення комунікації між людьми (Skype, Viber, Telegram, різноманітні форуми, соціальні мережі Facebook, VKontakte, Instagram тощо), і в той же час ізолюють людину від суспільства. Тому важливо навчитися найбільш ефективно використовувати переваги сучасних інформаційно-комунікаційних мереж і намагатися нівелювати негативні наслідки їх використання.

Висновки

У сучасному суспільстві інформаційні технології все глибше проникають у всі сфери життєдіяльності людини і виступають однією з головних рушійних сил сучасних соціальних трансформацій. А переваги у будь-яких видах діяльності (економіка, політика, освіта, побутова сфера тощо) отримують ті люди, які володіють необхідними навичками роботи з інформацією та інформаційно-комунікаційними технологіями. Інформаційно-комунікаційні технології підвищують рівень життя людини, допомагають долати звичні просторово-часові межі, але в той же час допомагають маніпулювати свідомістю людини, викривляти традиційні ціннісні орієнтири. Окрім того, розвиток біо- і нанотехнологій не лише дає людству

можливість боротися з невиліковними раніше хворобами, а й розмиває межі між природним і штучно створеним, живим і неживим, викликаючи трансформацію системи традиційних культурних цінностей і установок. Тому для тих людей, яких турбує знецінення традиційних цінностей культури, інформаційні технології і віртуальна реальність для роботи, освіти, навчання і дозвілля, уявляються не найкращим місцем. С. Кримський писав: «...є знання, здатне втілюватись у людських долях відповідно до ідеалів мудрості і моральності, та знання, яке однобічно орієнтоване на техніку розгадування "кросвордів" зовнішнього світу (на зразок загадок Сфінкса)... Це знання рятує від чудовиська, але не від небезпеки самому перетворитися на чудовисько... Великі досягнення науки можуть обернутися на шкоду суспільству, призвести до виробництва варварських засобів глобального знищення, перекреслити гуманістичні перспективи майбутнього» (Кримський, 2010: 411-423). Отже, необхідність морально-ціннісного виміру знання і технологій є очевидною, щоб знання і великі досягнення науки не обернулись на шкоду суспільству і не стали засобами глобального самознищення людства.

Список літератури

1. Бауман З. Индивидуализированное общество / З. Бауман – М.: Логос, 2005. – 390 с.
2. Белл Д. Социальные рамки информационного общества / Д. Белл // Новая технократическая волна на Западе. – М.: Прогресс, 1986. – С. 330-342.
3. Горохов В. Г. Технологические риски как социальная проблема при разработке и внедрении интеллектуальных автономных роботов / В. Г. Горохов, М. Декер // Глобальное будущее 2045. Конвергентные технологии (НБИКС) и трансгуманистическая эволюция – М.: Логос, 2002. – С. 82-94.
4. Дротянко Л. Г. Специфіка методологічних засобів науки в процесі її інформатизації / Л. Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1(23). – К.: НАУ, 2016. – С. 11-15.
5. Івницький В. А. Теорія мереж масового обслуговування. / В. А. Івницький. – М.: Изд-во «Физматлит», 2004. – 772 с.
6. Иванов Д. Общество как виртуальная реальность / Д. Иванов // Информационное общество – М.: Издательство АСТ, 2004. – С. 355-428.
7. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 606 с.
8. Котлярова В. В. Феномен информационного терроризма: аксиологические аспекты / В. В. Котлярова / Молодой ученый. – 2015. – № 14 (94). – С. 622-625.
9. Кримський С. Б. Про софійність, правду, смисли людського буття: Збірник науково-публіцистичних і філософських статей. / С. Б. Кримський. – К.: 2010. – 464 с.
10. Оноприенко В. И. Риски общества знаний и мегатехнологий / В. И. Оноприенко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1(21). – К.: НАУ, 2015. – С. 27-31.
11. Скиба О. П. Особливості соціокультурного виміру віртуальної реальності / О. П. Скиба // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 2(24). – К.: НАУ, 2016. – С. 116-119.
12. Степин В. С. Перелом в цивилизационном развитии. Точки роста новых ценностей / В. С. Степин // Глобальное будущее 2045. Конвергентные технологии (НБИКС) и трансгуманистическая эволюция – М.: Логос, 2002. – С. 10-26.
13. Тоффлер Э. Шок будущего. / Тоффлер Э. [Пер. с англ.]. – М.: АСТ, 2002. – 557 с.

14. Шпенглер О. Закат Европы. Т 1. Образ и действительность / Шпенглер О. [Пер. с нем. Вступ. статья и примечания К. А. Свасьяна] – Новосибирск, В О Наука, 1993. – 592 с.
15. Gleick J. The Information: A History, a Theory, a Flood. / J. Gleick // Pantheon Books, HarperCollins. 2011. P.544
16. Goldberg I. (1996) Internet addiction disorder / I. Goldberg // CyberPsychol. Behavior. V. 3. №4. P. 403 – 412.
17. Orzack, M. H. (1998) Computer addiction: What is it? // Psychiatric Times. V. 15. № 8. <http://www.psychiatrictimes.com/internet-addiction/computer-addiction-what-it>
18. Sidorkina O., Skyba O., Sukhova N., Poda T. Environmental issues resulting from scientific and technical progress // International science conference «Innovative Technologies in Environmental Science Education» ((ITSE-2019). E3S Web of Conferences. Volume 135 (2019). – Article Number: 03074. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/201913503074>.

References

1. Bauman, Z. (2005). Individualizirovannoye obshchestvo. [An individualized society]. Moscow: Logos [in Russian].
2. Bell, D. (1986). Sotsialnyye ramki informatsionnogo obshchestva [Social framework of the information society]. Novaya texnokraty'cheskaya volna na Zapade. Moscow: Progress [in Russian].
3. Horokhov, V., Deker, M. (2002). Tekhnologicheskiye riski kak sotsialnaya problema pri razrabotke i vnedrenii intellektualnykh avtonomnykh robotov [Technological risks as a social problem in the development and implementation of intelligent autonomous robots]. Globalnoye budushcheye 2045. Konvergentnyye tekhnologii (NBICS) i transgumanisticheskaya evolyutsiya [Global Future 2045. Converged Technologies (NBICS) and Transhumanistic Evolution] Moscow: Logos [in Russian].
4. Drotynko, L. (2016). Spetsyfyka metodolohichnykh zasobiv nauky v protsesi yii informatyzatsii [The specifics of methodological tools of science in the process of its informatization]. Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Proceedings of the National Aviation University, 23: 11-15 [in Ukrainian].
5. Ivnitkiy, V. (2004). Teoriya setey massovogo obsluzhivaniya [Theory of queuing networks]. Moscow: Izd-vo «Fizmatlit» [in Russian].
6. Yvanov, D. (2004). Obshhestvo kak vrytualnaya realnost [Society as virtual reality]. Moscow: Y'zdatel'stvo AST [in Russian].
7. Kastel's, M. (2000). Informatsionnaya epokha: ekonomika. obshchestvo i kultura. [Information age: economy, society and culture]. Moscow: GU VshЭ [in Russian].
8. Kotliarova, V. (2015). Fenomen ynformatsyonnoho terroryzma: aksyolohycheskiye aspekty. [The phenomenon of information terrorism: axiological aspects. Molodoy ucheniy, Young scientist, 94: 622-625 [in Russian].
9. Krymskiy, S. (2010). Pro sofiinist, pravdu, smysly liudskoho buttia: Zbirnyk naukovy-publitsystychnykh i filozofskykh statei. [On Sophia, truth, the meanings of human existence: A collection of scientific and journalistic and philosophical articles] [in Ukrainian].
10. Onopryenko, V. (2015). Rysky obshhestva znanyj y megatekhnologiy. [Risks of the knowledge society and megatechnologies]. Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Proceedings of the National Aviation University, 21: 27-31 [in Russian].
11. Skyba, O. 2016. Osoblyvosti sotsiokulturnoho vymiru virtualnoi realnosti [Features of socio-cultural dimension of virtual reality]. Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Proceedings of the National Aviation University, 24: 116-119 [in Ukrainian].
12. Stepyn, V. (2002). Perelom v tsivilizatsionnom razvitii. Tochki rosta novykh tsennostey [A turning point in the development of civilization. Growth points of new values]. Globalnoye budushcheye 2045. Konvergentnyye tekhnologii (NBICS) i transgumanisticheskaya evolyutsiya [Global Future 2045. Converged Technologies (NBICS) and Transhumanistic Evolution] Logos: 10-26 [in Russian].
13. Toffler, Э. (2002). Shok budushhego. [The shock of the future]. AST [in Russian].
14. Shpengler, O. (1993). Zakat Evropy T 1. Obraz i deystvitel'nost [Sunset of Europe. T 1. Image and reality]. Novosybyrsk: V O Nauka [in Russian].
15. Gleick, J. (2011). The Information: A History, a Theory, a Flood. Pantheon Books, HarperCollins.

16. Goldberg I. (1996) Internet addiction disorder. *CyberPsychol. Behavior*, V. 3. №4: 403-412.

17. Orzack, M. H. (1998) Computer addiction: What is it? *Psychiatric Times*. V. 15. № 8. Retrieved from <http://www.psychiatrictimes.com/internet-addiction/computer-addiction-what-it>.

18. Sidorkina O., Skyba O., Sukhova N., Poda T. (2019). Environmental issues resulting from scientific and technical progress. *International science conference «Innovative Technologies in Environmental Science Education» (ITSE-2019)*, Vol. 135: 03074. Divnomorskoe village, Russian Federation, September 9-14.

О.П. Скиба

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ: СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЙ КОНТЕКСТ

Статья посвящена исследованию социально-философского контекста информационных технологий, заполнивших все сферы нашей жизни, начиная от образования, науки, работы и заканчивая досугом. В современном обществе постепенно меняется система коммуникаций, социальное устройство, возрастает роль теоретического знания и информации. Именно благодаря широкому распространению информационных технологий в последние десятилетия «всемирная паутина», сеть Интернет, изменяет все стороны социальной жизни: экономическую, культурную и др. Но широкое распространение информационных сетей не только приносит пользу, облегчая жизнь людям, но и приводит к возникновению зависимости, иногда очень глубокой, от виртуального источника наслаждений. Также упрощает манипулирование сознанием, что приводит к потере ощущения реальности окружающего мира и может исказить традиционные ценностные ориентиры. Поэтому для тех людей, которых беспокоит обесценивание традиционных ценностей культуры, информационные технологии и виртуальная реальность для работы, образования, обучения и досуга представляются не лучшим местом.

Ключевые слова: информационное общество; информационные технологии; научное знание; Интернет-коммуникации; виртуальная реальность; информационно-коммуникационные системы.

O.Skyba

INFORMATION TECHNOLOGIES: SOCIO-PHILOSOPHICAL CONTEXT

Introduction. The article is devoted to the study of the socio-philosophical context of information technologies, flooded all spheres of our lives, ranging from education, science, work to leisure. **The aim and tasks.** Today, information technology permeates all spheres of public life. Therefore, it is necessary to study the impact of information and communication technologies on the development and formation of modern society. **Research methodology.** The theoretical and methodological basis of this study are general and special methods and approaches, which will explore various types of information technology and their impact on society. **Research results.** Technologies give a lot to people, moreover force people to serve them, pose a threat to traditional values. The development of information and communication systems leads to the loss of skills of direct dialogue between people and its replacement by a virtual one. The latest technologies expand a person's cognitive and professional capabilities, help a person to overcome spatial and temporal boundaries, thanks to which they penetrate deeply into everyday life and significantly change it. At the same time, the widespread use of telecommunications networks simplifies the manipulation of consciousness, which leads to a loss of sense of reality of the world around.

Discussion. Traditional communication networks originated a long time ago, when mail, periodicals, telephones, etc. appeared, and today all their diversity is beginning to merge into a single information and communication network, without which it is impossible to imagine socio-political, economic and even cultural activities. **Conclusion.** In modern society, information technology is penetrating deeper into all spheres of human life turning into one of the main driving forces of modern social transformations.

Keywords: information society; information technology; scientific knowledge; Internet communications; virtual reality; information and communication systems.

UDC 1: 378

Z.V. Stezhko¹, S.P. Rymar²

SOCIAL COGNITION IN THE Social AND CULTURAL FOCUS OF THE POSTMODERN EPOCH

Central Ukrainian National Technical University

e-mail: ¹zoia.stezhko@ukr.net, ²rymar_sp@ukr.net

¹ORCID 0000-0002-0172-4487, ²ORCID - 0000-0001-7102-3443

Abstract. The article is devoted to the analysis of postmodern methodology as a paradigm of modern social research. The purpose of the research is to analyze and substantiate the expediency of applying the methodological principles of postmodernism in the context of rational epistemology; the task is to determine the framework of postmodern conceptualization of social processes and the reasons for the ambiguous attitude towards this complex phenomenon. It was given an author's assessment about abilities of postmodernism - as it is a social theory in total and as a knowledge methodology, limits of their possibilities and prospects. Applying of synergetic methodology in the context of a postmodernism strategy of deconstruction was analyzed. As part of the study of the possibilities of practical implementation, an attempt was made to explain why the implementation of the philosophy of postmodernism in general does not contribute to the optimization of social processes and arouses great criticism, but remains popular among the majority of the Western population. A comparative analysis of the pros and cons of philosophical and social theories of the Modern and Postmodern periods shows the ambiguity of the results of the practical implementation of the principles of postmodernism, since their research idea leads to some chaos in both social processes and scientific research. The methodological analysis carried out is capable of initiating a loud discussion about the place and role of postmodernism in various spheres of modern society and the future.

Keywords: postmodernism, methodology, rationalism, irrationalism, truth, freedom, synergetics.

Introduction

It is well known that the philosophy of postmodernism is the basis of worldview, ideology, morality, aesthetics of the world leading countries. Its main postulates contradict the modernist style of thinking widely-spread in our country as well. Therefore, the overall process of Westernization has multimeaning character, moreover, it is accompanied

by some confusion of a significant part of society. The criticism of some significant provisions of postmodernism prevails in domestic philosophical and scientific literature, calling up some cognitive dissonance and, moreover, the sincere rejection at the level of common sense. Philosophy itself is able to offer a way out of the methodological impasse alike Hegel's advice: "Answer the questions, which philosophy